

۲۴۹۸۶۰۸

ایران و کشورهای همسایه

دکتر فرشاد رومی

(عضو هیأت علمی دانشگاه شهید چمران اهواز)

چاپ اول

سرشناسه : رومی، فرشاد، ۱۳۵۳ -
 عنوان و نام پدیدآور : ایران و کشورهای همسایه / فرشاد رومی؛ ویراستار مهدی عباسی.
 مشخصات نشر : تهران: قومس، ۱۴۰۲.
 مشخصات ظاهری : ۴۰۵ ص.
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۱۱-۹۶-۴
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیا.
 یادداشت : کتابنامه: ص. [۳۷۴] - ۳۹۹: همچنین به صورت زیرنویس.
 موضوع : ایران - روابط خارجی - کشورهای همسایه
 Iran-Foreign relations-*Neighboring countries
 رده‌بندی کنگره : DSR ۱۳۴
 رده‌بندی دیویی : ۳۲۷/۵۵۰۵۶
 شماره کتابشناسی ملی : ۹۲۵۷۹۲۸

www.ketab.ir

نام کتاب: ایران و کشورهای همسایه
 مؤلف: دکتر فرشاد رومی
 طراح جلد: محدثه موسوی
 نوبت چاپ: اول
 سال چاپ: ۱۴۰۲
 شمارگان: ۵۰۰
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۱۱-۹۶-۴
 چاپ و صحافی: سعید دانش
 ناشر: نشر قومس
 تهران: خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، پایین‌تر از خیابان لبافی‌نژاد، کوچه بهار، شماره ۱۱.
 تلفن: ۶۶۴۹۱۰۰۰-۶۶۴۷۰۱۵۳-۶۶۴۷۰۱۶۲
 www.ghoomes.com
 قیمت: ۷۰,۰۰۰ تومان

کلیه حقوق چاپ و نشر (افست و الکترونیکی)، تکثیر، نسخه‌برداری و ترجمه برای نشر قومس محفوظ است.
 (استفاده از مطالب کتاب فقط با ذکر مأخذ آزاد است)

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۳	فصل اول: کلیات و مفاهیم
۱۳	۱. پیشینه تاریخی منطقه‌گرایی
۱۵	۲. تعریف منطقه‌گرایی
۱۷	۳. رابطه همگرایی با منطقه‌گرایی
۱۸	۴. اقسام منطقه‌گرایی
۱۸	۴.۱. منطقه‌گرایی قدیم
۱۹	۴.۲. منطقه‌گرایی نوین
۲۳	۵. جهانی‌شدن و منطقه‌گرایی
۲۴	۵.۱. منطقه‌گرایی به عنوان بخشی از جهانی‌شدن
۲۴	۵.۲. منطقه‌گرایی به عنوان واکنش به جهانی‌شدن
۲۵	۵.۳. منطقه‌گرایی و جهانی‌شدن دو فرآیند موازی
۲۶	۶. رهیافت‌های مختلف به منطقه‌گرایی
۲۷	۶.۱. رویکرد رئالیسم
۲۸	۶.۲. رویکرد لیبرالیسم
۲۹	۶.۲.۱. رویکرد کارکردگرایی
۳۰	۶.۲.۲. رویکرد نوکارکردگرایی
۳۱	۶.۳. نظریه‌های موج جدید منطقه‌گرایی
۳۱	۶.۳.۱. سازه‌انگاری
۳۳	۷. موقعیت جغرافیایی آسیای جنوب غربی
۳۴	۸. جایگاه ایران در منطقه جنوب غرب آسیا
۳۶	۹. همگرایی منطقه‌ای ج.ا. ایران با همسایگان

پیشگفتار

همسایگی در روابط بین کشورها اهمیت فراوانی دارد. مجاورت جغرافیایی در صورت فقدان عوامل تنش‌زا در روابط میان کشورها مفید و مؤثر است. در نظام بین‌الملل، شروع سیاست خارجی از برقراری ارتباط با کشورهای همسایه آغاز می‌شود. کشورها برای نقش‌آفرینی در عرصه جهانی ابتدا باید بر محیط همسایگی تمرکز کنند. عامل همسایگی در تعاملات میان دولت‌ها به اندازه‌ای تأثیرگذار است که سیاست خارجی همسایگان نسبت به یکدیگر را تعیین می‌کند. امروزه، با توجه به ظهور تهدیدات نوین و اهمیت یافتن مسائل اقتصادی در جوامع بشری، امنیت و رفاه کشورهای هر منطقه به یکدیگر پیوند خورده است و همسایه‌ها از جایگاه ممتازی در تأمین منافع ملی یکدیگر برخوردارند. اصولاً، کشورها نمی‌تواند بدون همکاری با همسایه‌ها به اهداف ملی خود دست یابند. از این رو، اولویت سیاست خارجی کشورها داشتن روابط خوب با همسایگان و بسط ارتباطات گسترده انسانی، اقتصادی و تجاری با آنها است. در غیر این صورت مواجهه با بی‌ثباتی، ناامنی و درگیری‌های مرزی محتمل خواهد بود.

ایران همانند روسیه، چین و برزیل از جمله کشورهای پُرهمسایه جهان است. همسایگانی خوب یا بد که نتیجه جبر جغرافیایی هستند و روابط با آنها موضوعی پایدار و ثابت در دستور کار سیاست خارجی حکومت است. داشتن ۱۵ همسایه با مرزهای خاکی و آبی در محیط پیرامونی ظرفیت بالایی برای ارتقای روابط گسترده انسانی، اقتصادی و تجاری ایران فراهم ساخته است. گسترش روابط پایدار با همسایگان موجب تأمین امنیت و تقویت مناسبات طرفین شده و از نفوذ و تأثیرگذاری عوامل فرامنطقه‌ای جلوگیری می‌کند. بنابراین، فارغ از قرابت‌های تاریخی، فرهنگی و دینی، ایران و همسایگانش صرفاً به دلیل اینکه در سیاره زمین در مجاورت یکدیگر قرار گرفته‌اند باید مناسبات خوبی با هم داشته باشند. از سوی دیگر، پیش‌نیاز تعمیق روابط با همسایه‌ها آشنایی با مختصات جغرافیایی، انسانی، تاریخی و اقتصادی آنها است. شناخت ساختار نظام سیاسی و آگاهی از اصول سیاست خارجی کشورهای همسایه برای ایجاد یک رابطه با ثبات، بلندمدت و واقع‌بینانه با آنان ضروری است.

در این راستا، با بازنگری دروس رشته علوم سیاسی درس «ایران و کشورهای همسایه» به درس‌های تخصصی این رشته افزوده و یکی از خلأهای موجود برای دانشجویان علوم سیاسی

برطرف گردید. هدف از نگارش این اثر تهیه محتوایی برای درس مورد اشاره براساس سرفصل‌های مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است. کتاب حاضر مشتمل بر دوازده فصل است. فصل اول بیان مفاهیم و کلیاتی درباره همگرایی منطقه‌ای و توصیف منطقه آسیای غربی است. فصل دوم تا یازدهم به شناخت کشورهای مجاور ایران شامل پاکستان، افغانستان، ترکمنستان، آذربایجان، ارمنستان، ترکیه، عراق، کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، قزاقستان و روسیه و مرور روابط ایران با این کشورها اختصاص یافته است. فصل پایانی با عنوان «ایران و سیاست همسایگی» به جمع‌بندی موضوع و ضرورت داشتن روابط حسنه با همسایگان و برخی چالش‌ها و موانع همگرایی منطقه‌ای در غرب آسیا می‌پردازد.

پوشیده نیست نوشتاری که برای نخستین بار در موضوعی چنین گسترده ارائه می‌شود، نمی‌تواند پاسخگوی همه پرسش‌ها و عاری از نقص و کاستی باشد. امید است خوانندگان و دانشجویان عزیز کمبودهای این کتاب را با دیده اغماض بنگرند و با پیشنهادات خود و یادآوری عالمانه نواقص و کاستی‌ها، حتی‌الامکان در تکمیل و پربار نمودن این اثر در چاپ‌های آینده یاری‌رسان نویسنده باشند.